

Wij schreven eerder dat de term 'politieele actie' de bedoeling had, het buitenland zand in de ogen te strooien – die term is evenwel tegelijkertijd de uitdrukking geweest van wat, zowel in Nederland als in Indië, en in laatstgenoemd land vooral door velen die onder Spoor dienden, werd *gevoeld*.

★

Dat gevoel hing bij het gros van de militairen samen met hun ervaringen.

Niet voor de Knil-militairen (want zij werden ingezet in een land dat de meesten hunner van jongsaf aan bekend was) maar wèl voor de militairen van de Koninklijke Landmacht (die talrijker waren) betekende de inzet in Indië de overgang naar een andere wereld. Vruit de meeste oorlogsvrijwilligers en dienstplichtigen waren nooit buitenslands geweest – nu hadden troepenschepen hen naar gebieden overgebracht die hun wel uit het onderwijs bekend waren maar waarvan zij zich geen enkele voorstelling hadden kunnen maken. Inderdaad, een andere wereld! Een wereld met een drukkende hitte waaraan het lichaam zich moest aanpassen. Geen simpele zaak, maar daar kwam nog bij dat in het begin de verzorging allerlei haperingen vertoonde – de voeding liet aanvanke-lijk te wensen over, sommigen kregen last van hun ingewanden, anderen gingen aan typhus of ringworm lijden. De uitrusting was verre van perfect – er waren goederen meegezonden die geheel overbodig waren (de Zeven december-divisie die de volledige uitrusting van een Britse divisie had gekregen, arriveerde met een grote hoeveelheid sneeuwkettingen en antivries) en andere vertoonden gebreken: veel militaire vrachtauto's, opgekocht in *dumps* in Duitsland, moesten eerst gerepareerd worden en een deel van de radio-apparatuur was niet geschikt voor gebruik in de tropen. Tekorten waren er ook op kledinggebied (de militairen hadden in den beginne slechts één veldtenu) en de militaire schoenen met hun gladde leren zolen bleken op patrouilletochten over glibberige *sawah*-dijkjes en modderige berghellingen veel hinder op te leveren. Al die moeilijkheden werden zo goed mogelijk opgevangen en verdragen.

Daartoe droeg bij dat de moeilijkheden waarin talrijke Indonesiërs verkeerden, kennelijk zoveel groter waren. Allen die uit Nederland waren gearriveerd, werden geconfronteerd met schokkende symptomen van armoede en verwaarlozing. Mannen en vrouwen lagen uitgeteerd, stervend vaak, naast de weg – broodmagere jonge kinderen zwierven rond, in lompen gehuld of zelfs naakt. Tallozen leden aan schurft, tallozen vertoonden stinkende tropenzweren. Instanties van het gouvernement,